

List izhaja vsak petek

in velja s poštino vred in v Gorici domu poslan: za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 s., za četrt leta 80 sold.— Kdor sam po-nj pošilja, plača 2 g. 50 s. Za ude nar. - pol. društva „Gorica“ je cena določena, kakor za druge naročnike. Posamezni listi se prodajajo po 6 sold. pri knjigarju Soharju na Travniku.

GLAS

Naročnina in dopisi

naj se blagovoljno pošiljajo opravniku in sovredniku Antonu Laknerju, v magistratni ulici (Contra del Municipio), h. št. 58. Vse pošiljatve naj se frankujejo. Rokopisi se ne vračajo. Oznanila se sprejemajo. Plača se za navadno vrstico, če se naznanilo samo enkrat natisne, 8 sold., če dvakrat, 12 s. če trikrat, 15 s.; za kolek vsakrat 30 s.

Beseda o omiki in napredku.

(Dalje in konec).

Uže davno je neovrčljivo dokazano, da se imamo edino cerkvi zahvaliti za ohranitev našega narodnega jezika: le cerkev nas je varovala, da nas sovražni sosedje narodno niso pogoltnili. Kakor je bilo o turških vojskah cerkveno ozidje skoro edina trdnjava proti krvavim napadom besnih Turčinov, kakor je bilo cerkveno ozidje skoro edini brán, tabor naše svete zemlje, tabor naših junaških očetov, kjer so se borili za dragi dom, „za krst častni in svobodu zlatnu“ — tako je bila cerkev tudi edina obramba, edino zavetje milega nam maternega jezika.

V uradni je vladal Nemeč in Italijan, dà! celo pred stoletji in stoletji umrli Rimljan, — le ubogi domačin nij imel še toliko pravice kot mrtev tujec. Izmed javnih prostorov je samo v cerkvi gospodaril slovenski jezik: ona mu je bila edino pribežališče. Ko bi ga bila še ona zaničljivo od sebe pahnila, — kot so ga pahnili povsodi drugod, — kedaj bi vže bil naš jezik iztrebljen izmed živih, mrtev in pokopan! Tako nam je cerkev, ta mračnjaška cerkev, ohranila narodnost, naroden jezik, ki je sredstvo naše narodne omike.

Prvi pisatelji naši (glédé časa, ne glédé cene) kedó so? Ali niso cerkveni pisatelji? Vsi naši starejši književni spominiki pisani so duhovniškim peresom! Da se je ohranil staroslovenski jezik, čegava zaluga je? Ali ne cerkvena? Ona je zapu-

stila v jezikoslovkem oziru neprecenljive zaklade, ki še zdaj bogaté, čistijo, lepšajo naš jezik. Tako je cerkev ohranila podlago in sredstvo sedanje narodne omike.

V starejših časih — kedó je edini lomil duševni kruh našemu ljudstvu? Ali mladoslovenska stranka? Saj ona je še le od včera, — takrat nij bil še lan vsejan, iz katerega so se imeli njeni poveljci setkati! Bili so zopet skoro edini duhovniki, ki so učili, — če drugjé ne, v — cerkvi. Svetna inteligenca je v davni dobi vsa spančkala. V poznejšem časi je tudi ona začela delati na narodnem polji — to priznavam z iskreno pohvalo, — vendar pa moram tukaj izreči: kar je sedaj omike med prostim ljudstvom, prihaja skoro vsa od staroslovenske ali po vaše od „mračnjaške“ stranke, kajti tudi svetna inteligenca j bila do narnovejše dobe vsa poštene stare korenine, ki se čvrsto drži verskih tal. Kar je dosedaj omike pri nas Slovincih, to je sad našega znoja — a nij vaš plod! Vi ste še le začeli sejati, — vaše seme bo še le rodilo čez kakih 10 ali 20 let, — takrat boste lahko pokazali sad vaše sétve. Kaka bo? Mene je vže zdaj groza, — in zgrozil se bo tudi med vami mnogokedó, če je v resnici poštenjak, če iskreno želí naródiv blagor, njegovo pravo srečo.

Ali so pa morda duhovniki v naših dneh postali sovražniki omike in napredka? Le pogledite v samotno gorsko vasico, kamor še nikedar nij stopila liberalna noga, tje pojdite in naše ljudstvo dobro opazujte. Zagotovim vam, da se bo-

ste čudili izobraženosti tamošnjega kmetovskega ljudstva. Kakó lepo se tudi tam prepevajo domače pesmi, kakó pridno se beró poštene, podučne knjige! Čudili se boste videči, da vsa mladina zna lično brati, skoro vsa pisati. Dandanašnji je nij skoro nobene slovenske hiše, kjer bi vsaj eden tega ne umel. Kedó jih je učil? Prijatelj moj od stranke omike in napredka, glej to so storili „mračnjaki“. In zakaj? Ne za slavo in čast, vsaj te dandanašnji duhovnik ne najde, in ko bi bil vreden za celo kopo najboljših „liberalcev“; ne za denar, — ker, čujte! celoletni krvavi šolski trud se je plačeval duhovnikom s 15—20—30 gold.! In temu so rekali honorár. Opomeniti pa moram tukaj, da so ti tako „honorirani“ duhovniki več za učila in darila v šoli izdali, kot je znašal njihov „honorár“. In tudi sedaj je na ljudski šoli menda še vedno več učiteljev duhovnih, kot svetnih. Meni so znane najbolje razmere po Tominskem: tamo uči kakih 40 duhovnikov (po 2—5 in včasih celo po 6 ur na dan) in samo 10 neduhovnikov. Sedaj so duhovniki res nekoliko bolj plačani za trad, pa to sedaj lahko zahtevajo, vsaj kmet mora vendarle plačevati šolsko doklado, naj pa duhovnik potegne kaj ali ne. Poznam jih pa možake med nami, ki so rekli: oprostite naše ljudstvo šolske doklade in mi bomo podučevali brezplačno. Iz katerega vzroka so tedaj učili in še učé duhovniki, ki so primeroma z učitelji še vedno slabo plačani za podučevanje? Iz ljubezni do mladine, do ljudstva, iz ljubezni do omike in napredka milega nam naroda. Glejte,

Listek.

Mišnica.

Kdo ne pozna besede *mišnica*? Strup je to močan, ki se tudi zavoljo tega *arsen*, ali *arsenik* imenuje, (od greške besede *ἀρσενικός* t. j. možki, močan). In vendar močan človek zamore tudi mišnico jesti, da mu nič ne škodi, samo da je prav po malem vžije.

Na Sajerskem *), Solnogradskem in Tiroljskem je taka razvada na več krajih vpeljana, da vživajo mišnico. Ti, ki jo jedo, jemljejo navadno belo mišnico (*Hidri*, *Hedri* ali *Hüttenrauch*), in je vsaki teden **) nekaj kratov zjutrej na tešče prav malo vžijejo, in ko pa strup v njih uže nič več

ne dela, začenjajo ga po več jemati. Po tem takem pridejo nekteri tako daleč, da ga po štiri grane na enkrat vživajo *). Namen teh ljudi pri vživanji mišnice je ta, da ohranijo svojo lepoto, da so bolj čvrsti, in dobro rejeni, ter da imajo večo moč za težavna dela, posebno pa da ložej in z manjšo težavo po goratih krajih popotujejo. In v resnici se zdi, da oni ta svoj namen vsaj deloma dosegejo.

Kdor se je enkrat na ta strup navadil, obolí in se slabo počuti, ako ga popusti; on mora zopet strupa vzeti, da okreva. Močni in krepki možaki, kakor se mnogokrat nahajajo med gorjani, in še celo ženske, zamorejo pri vsem tem, da mišnico vživajo, visoko starost doseči, ako je samo

*) Z osemnajstim letom začenjajo vživati mišnico, pa je sprvega vžijejo komaj za eno proseno zerce, potem vsaki krat več, tako da je vzamejo za en grah. Kedar mišnico vživajo, ne pijejo, in ne jedo ne mesa, ne nobene toščice. Starejše osebe občutijo po zavžití mišnici neko prijetno gorkoto v želodcu. Vsi, kteri ta strup vživajo, so večidel močni zdravi, in skoraj samo iz nižih stanov, drevarji, konjarji, tihotapci ali kontrabandirji, in tem enaki. Ženske se le redkokrat nahajajo, da bi mišnico vživale.

zmerno jedo *); drugi pa postanejo na stare dni bolehosti. Tudi konjem in goveji živini dajajo večkrat mišnice, da se, vsaj na videz, bolj odebelijo, in ta živina zamore več mišnice, kakor človek, prenesti. Pravim, da se na videz odebelijo, ker več mesa in toščice po mišnici ne dobivajo, pa tudi obolijo, kedar se jim mišnica več ne daja.

Mislim, da ne bo odveč, ako tu sem postavim še to, kar sloveči zdravnik na Nemškem *Hermann Klencke* (*Hauslexicon der Gesundheitslehre v. Arsenik*) o tej stvari piše:

„Kteri mišnico vživajo, pravi on, so vsi cveteči, brhki in čvrsti ljudje, pa navadno le iz nižih stanov, namreč osebe, ki pot kažejo potujočim, tovarniki, gojzdní čuvaji, tihotapci, drevarji, konjarji itd. in oni jedo mišnico, da ložej dihajó (um sich einen „leichten Athem“ zu verschaffen), kakor oni pravijo. Tudi ženske, posebno, ktere težko obložene po goratih krajih po-

*) Nahajajo se tudi 76 let stari ljudje, ki od 18ga leta zmirom mišnico vživajo.

*) Ne med Slovenci, oni te nápačne navade nimajo, ampak med Nemci, to je, na severnem in severnozpadnem Štajerskem. V okraji Hartberg je okoli štirideset oseb, ki jedo mišnico.

**) Eni jedo vsaki dan mišnico, eni vsak drugi dan, eni pa le po enkrat ali dvakrat na teden. V Hartberškem okraji se mišnica ne vživa o mlaji, ampak le kedar je stara lun.

to so mračnjaki. Liberalci, pojdite in storite tudi vi takó!

Toda vi nosite omiko in napredek na zastavi, mi pa v srei in v glavi, vi zanjo vpijete, mi zanjo delamo. Ta mala razlika je med nami! Se en razložek: Vi bi radi imeli omiko brez vere, mi na verski podlagi, — mi bi radi razsvitlili ljudstvo se solncem večne resnice, vi pa sè slabo blečimi veščami zmótljivega uma, ki pelje v pogubo in propád. Take lučice, s kakoršnimi vi želite narod razsvitliti, le slepé popotnika in ga vabijo na krivo pot, — take lučice so nestalne, kmalu vgasnejo, — take luči padejo konečno v sod petroleja in namesti osrečiti, vničíjo človeško družtvo. Izgledov imamo. Kedor ima očí, naj gleda in se učí. Držimo se tedaj solnca večne resnice, ki sicer daleč v nedosegljivi daljavi gori, pa vendar vse obseva in ogreva, ki je nevgasljivo, neminljivo. Držimo se krašnih besedij českega pesnika:

„Jen více svétla, svétel min,
Jež v bludná vedou scestí;
Jen více kludné jednoty,
A samo přijde štěstí.“

Dopisi.

Iz slovenskega Primorja, 9. septembra. (Mladoslavensko gospodarstvo v Ljubljani pri „narodni tiskarni“). Ne vem so li vsi delničarji „narodne tiskarne“ prejeli neko sporočilo, o tužnem gospodarstvu omenene tiskarne, ki ima ali bi vsaj imela svoje blagosodne plodove po mili Sloveniji razlijati. Proti koncu tega sporočila stojè te le za dotične delničarje malo tolažljive besede: „Zlasti je neobhodno potrebno, da se račun za „Slov. Narod“ posebej dela in primankljej nikakor nè plačuje iz delniškega kapitala. Gospod, ki je imel priliko, o „Narodovem“ stanju iz glavnih knjig se prepričati, je preračunal, da bo „Narodu“ v enem letu 4 do 5000 gold. primanjkovalo. Ker mora družtvo že zdaj na posodo jemati in s ptujim denarjem delati, se bo

tujejo, kakor tudi bleđična dekleta, vživajo mišnico, pa vendar je več možkih, kakor ženskih da imajo to razvado. Vživati mišnico začenjajo v 18tem letu svoje starosti in ostanejo skoraj vedno zdravi, čvrsti in močni do precej visoke starosti. Nahajajo se ženske, ki jedo mišnico, v starosti od 75 do 78 let Mišnico vselej le samo na sebi, kakor je, vživajo, to je, denejo majhen košček mišnice v usta, da se po malem v ustih raztopi in jo požrejo, posebno kadar se imajo na težavno pot podati, ali pa mišnico denejo na kruh ali špeh, vselej pa se varujejo, kmalo potem piti

Mišnica je tudi poznana kot lepotilo, in ženske, in gospodične, Parižanske posebno imajo pri svoji toaleti navadno tudi ta strup, da svojo lepoto ohranijo. Neki dr. Knappe piše, da je sam videl moža, ki je 4½ grane mišnice na enkrat vžil, in drugi dan potem ½ granov; bil je pri tem dober jedež, pa močnih pijač ni vžival; ta mož mu je pravil, da tri do štirikrat na teden toliko mišnice vžije. Drugi,

dolg čedalje bolj naraščal, in družtvo bo gotovo propalo. Sedanji odbor pa „Naroda“ nikakor noče posebej zdrževati, in se bo le vdal, ako večina delničarjev pri prihodnjem občnem zboru, ki bo mesca septembra; to zahteva. Če Vas je volja, zapravljalivosti odborovi se vstaviti in rešiti, kar se še rešiti dá, Vas uljudno prosimo, da pridjano pooblastilo za prihodnji občni zbor lastnoročno podpisete, prostor za imé pooblastenca in ga z Vašimi delničarji vred nemudoma ali g. D. Ž. ali pa F. R. pošljete.“

Pri tem družtvu je tudi okoli 30 delničarjev duhovnikov. Mar so ti, vprašam, ne ravno lahko prihranjeni denar, „narodni tiskarni“ zato poslali, da „Slov. Narod“ po njih in narodovi veri brezozirno blato meta? Mar smo zato delnice plačali, da so si Narodovci z dnarjem kupili brezversko batino, s katero hočejo nas in največo dragocenost našega naroda vbiti? Mar hočete na ta način slovenski narod h omiki dovésti? Smo li Vam za to svoje novce izročili in ali je to cilj „narodne tiskarne“? Dajte nam rajše naše novce nazaj, ktere bi bilo boljše v vodo vreči, nego da bi z njimi naš narod moralno vbijali! Se li pravi tako si kredit pri vernému narodu pridobivati? Baklja nesloge, ktero ste vi med pred edini narod vrgli, s to se boste poslednjič le sami opékli. Kakor je v slogi moč, tako je v neslogi slabost, a kdo je te naše nesloge in zlabosti kriv, ako ne vi, ki ste staroslavno slovensko zastavo z izbrisanjem naj večje dragocenosti iz nje, oskrunili in tako narod v dva sovražna si tabora razdvojili? Dnevnik „Slov. Nar.“ bi prav lahko na lastnih nogah stal, ako bi le hotel vstrezati poleg narodnosti tudi verskemu značaju našega naroda; a ker se temu ne le vpira, *marveč vero in njene zastopnike, duhovnike, napada*, mar je tedaj čudo, da ga mnogo naročnikov popušča, ker jih sam h temu moralno sili. Ne davno sem z nekim prijateljem govoril ter ga ob enem vprašal, jeli še na „Sl. Nar.“ naročen; rekel mi je, da ga bode še in sicer le za to držal, da ne zgubi niti slov.

Tschudi se imenuje, pripoveduje, da je poznal človeka, ki je v 30 letih 20 unč (600 granov) mišnice vžil; s 20 unčami mišnice je mogoče 2000 ljudi umoriti. Navado mišnico vživati človek ravno tako težko opusti, kakor vsaktero drugo navado.

Dobro je znano, da se mišnica konjem daja, zato da postanejo bolj krepki in čvrsti, in da dobijo bolj okroglo in bolj gladko kožo. Konji prenesajo več mišnice kakor človek. Smrtno bolan konj, namenjen, da so na njem skušnje delali, je dobil prvi dan 5 granov mišnice, potem vsaki dan več, v treh poslednjih dneh je dobil 50, 60, 100 granov to je, v 23 dneh 555 granov mišnice, ali 2½ lota, skoraj 35 granov, in ves tačas je bil živečen, čvrst, bolezen ga je popustila in je popolnoma ozdravel.

dnevne zgodovine in njenega od liberalcev pritiranega razpora. A ravno kar sem prejel list od tega prijatelja, v katerem mi naznanja, da se mu gabi to „neumno šlevo“ več čitati, in da ga pusti konec septembra, ker njegovi patroni nahajajo največe veselje v tem, da veri in duhovščini zaušnice dajejo. Prav je rekel ne davno Vaš tominski dopisnik, da „Slov. Nar.“ ni narod slovenski, in ako bi hotel kdaj tak, kot je po njemu krivo se imenujoči dnevnik, postati, bi nehal biti slovenski narod.

Tako hočete Vi „Narodovci“ zaslužnjeni narod mesto v zjedinjeno Slovenijo le iz Scylle v Karibdo t. j. iz sedanjega njegovega tužnega stanja, v še večjo in hujšo sužnost verskega propada, v nemarnosti in liberalizma vpreči, če bi se le dalo! Pa nad našim v turških vojskah zarad vere toliko trpečim narodom čuva še Bog. Vas pa liberalni „Maloslovenci“, bo zadelo zarad vašega neizgovorljivega vedénja in zlobnega postopanja z največo narodovo dragocenostjo tudi njegovo prekletstvo in leto 1873 bo imelo prvi, če ne ravno še čerri, pa vender čerrikast list v zgodovini slovenskega naroda. Na robu brezdna stoječim ni drugega pomočka, kakor da poslušate klic: Nazaj h staremu častnemu géslu: Vse za vero in domovino, ktera naj mili Bog živi ter je reši liberalnega razdjanja!

En delničar „Nar. tiskarne“.

Ogled.

Avstrija. Nič ni! „Wiener-Zeitung“ ni prinesla preteklo nedeljo ces. patenta razpuščajočega stari državni zbor. Tudi volitve za novi zbor niso še napovedane; prerokuje se pa, da med 10. in 15. t. m. bode že patent razglašen. *)

Na Poljskem ni položje gledé na volitve nič kaj jasno. Nemški živelj umetno goječi židovi (judje) so tudi ali vsaj hočejo biti steber centralistične ustavovernosti. Njihovo družtvo „Šomer Israel“ se jako živahno in po judovsko predrzno giblje v zmislu dunajskih ustavovercev. „N. fr. P.“ se čudi, da se Poljaki kar naravnost z judi ne zedinijo. Zdi se jej, kakor da ne bi bili Poljaci več to, za kar je je ona imela, ustavaki, namreč, s figovim peresom, ampak da se vstopajo čedalje bolj proti vladajočim dunajskim krogom in da še celó rojak-minister (Ziemialkovski) hodi raji sè svojimi rojaki, nego s tovariši v ministerstvu, ter da hoče biti kandidat proti nekemu židovskemu ponudniku. Uboga „Pr.“!

„Pemskega vprašanja nar novejša doba“ („Die böhm. Frage in ihrer jüngsten Phase“) je naslov spisu, ki je ravno kar na svetlo prišel (Tempsky, Prag). Spisal je to knjigo Jos. Aleksander baron Helfert. Kaj lepo se v njej dokazuje in pojasnuje pemsko državno pravo.

Od 26—28. avgusta je bil na Dunaji shod slovanskih pedagógov. Povdarjala se je vzajemnost slovanskih narodov tudi na polji šolstva in pedagógiike.

*) „Wien-Zeit.“ od 10. t. m. je že prinesla patent. Volitve se morajo brž razpisati, državni zbor se snide 4. novembra. Ur.

Prihod kralja italijanskega je časnikom še zmerom naj bolj priljubljeni predmet. Sicer je pa zdaj menda gotovo, da pojde Vikt. Em. popred v Berlin in potle v Beč. — Kakor da bi bil hotel prav pomen tega potovanja pojasniti, izdal je ital. general in bivši minister *Lamarmora* jako zanimiv spis, v katerem razodeva vse skrivnosti, kako se je italijansko-avstrijska in prusko-avstrijska vojska l. 1866 pričela. V tej knjigi je z živimi barvami opisana vsa ostudna pruska perfidnost v iskanji vzroka in prilike za vojsko in nepripušenih sredstev za uničenje nasprotnika — Avstrije. Vstajo na Ogerskem napraviti — to je bila ena poglobitnih točk, krog ktere se je sukalo pogajanje med Prusijo in Italijo. Prusija je svetovala Italiji, naj bi ona to nalogo prevzela in v ta namen obrnila se njena vojska proti našemu jadranskemu Primorju in drla skoz Hrvaško proti Ogerskemu, v tem, ko bi Prusi od gorenje strani Ogrske vstaji spodbujali (kar se je, pa brez uspeha, tudi res poskusilo). *Lamarmora* (ki je bil tistikat minister) je bil dosti pošten, da se ni hotel vdati zlobnim pruskim nasvetom. — In po *takih* razodetjih hočeta priti kralj poštenovič in cesar Vilhem našemu cesarju pred oči! In njunega prihoda se naši liberalci veselí! Oh, domoljubje avstrijsko, oj, kje si doma? Pač resnico govori francoski list „Univers“, ko piše: „Prihod Vikt. Emanuela na Dunaj bi bil naj večja sramota, ki jo je Avstrija v tem stoletju doživela“. Pa kaj marajo državniki dandanes za sramoto! V Berlinu hitijo trditi, da se je Vikt. Em. prav sam, iz lastnega nagiba tje napravil, sicer pa da se ima njegovo potovanje na Nemško za nekaj, kar merodajne nemške kroge prav veselí.

Prve dni t. m. je bil nadvojv. *Albrecht* v *Postojni*, kjer so zdaj vojaki k vajam zbrani. 3. sept. je bil z 155 oficirji v jami; 8. t. m. pa je dal napraviti vsem vojakom veliko jamsko slavnost (*Grottenfest*). — V *Pluju* na Stajarskem, kjer je tudi vojašk tabor, je pa cesar sam vojake ogledoval. —

Nadvojv. *Karol Ludovik* je bil te dni z novo soprogo v Trstu.

V *Trstu* je nek *Aleks. Dorn* nekako zaslovel, dasiravno je le — izdavitelj oficiozne „*Triester-Zeitung*“-e. Ta gosp. Dorn ni prav meščan, ampak le tržaški občini pripadajoč človek. Po tržaškem mestnem statutu nima pravice, za mestni zastop voliti ali va-nj izvoljen biti, po novi decemb. državni ustavi o cislajtanski pa se kaže, da ima ono pravico. Ko je lani videl, da je v imenikih volilcev izpuščen, prosil je, mestno gosposko, da bi ga sprejela v imenik; ona pa tega ni storila. Dorn se pritoži in prišlo je letos do tega, da je državna sodnija to stvar razsodila, in sicer Dornu povoljno. Pri vsem tem se magistrat in starešinstvo branita, Dorna med volilce sprejeti, češ, da drž. ustava ni domače mestne ustave ovrгла, ker bi se moralo to storiti po postavodajni poti, t. j., sè sklepom tržašk. dežel. zbora (kteri zbor je isti, kakor starešinstvo). Naš statut je več, ko vaša ustava“ — pravijo tržaški očetje. — Vse to diši po federalizmu; pa diši le; sicer pa že vemo, kaj so Tržačani. Vsa njihova politika je *lahonska sebična politika*. Ker se ne morejo za

zdaj še združiti z Italijo, skušajo si posteljati doma, bolje ko morejo; sami svoji hočejo biti, kakor kako svobodno mesto ali *San Marinska republika*. — Tako tedaj je postal g. *Dorn* imeniten! Vsi centralistični časniki so na *Dornovi* strani in vlada — se ve da — tudi, federalistovski listi pa so na strani m. starešinstva, ker njega nameravanja ne poznajo. V formalnem oziru bi imelo znabiti starešinstvo prav, da ne bi bilo že v drugi priliki priznalo oblasti te iste državne sodnije, ktere razsodbe noče zdaj izvršiti. — Múčenec *Dorn* je postavljen zdaj za ustavovernega kandidata v *Belaku* (za kmečke občine).

Hrvaški dež. zbor je z vsemi proti 10 glasom sprejel pogodbo *hrv. in ogerske regnikolarne deputacije*. Proti pogodbi je bil *Makanec* sè svojimi privrženci. *Vončina* je *Makanec-u* očital, da on (M.) ve, česa noče, ali kaj bi hotel, tega da (M.) ne ve. In skor, da je taka. — Okoliščine so včasih res take, da „najbolje“ zavira to, kar je „dobro“. Mislimo, da nobeden Hrvat ne veruje, da bi bila ogersko-hrv. popravna pogodba naj bolja za *Hervate*, ali za zdaj ni bilo mogoče več doseči. *Memo Rauchove* od l. 1868 kaže sedanja poprava pa vendar znamenit zboljšek. — To je bila naj važniša zadeva, zaradi ktere je sklican sedanji zbor.

Vnanje države. *Španjsko*. V *Madridu* imajo že spet novo ministerstvo. *Kastellar* mu je predsednik, tedaj voditelj vlade. Dvoje reči namerava nova republ. vlada: *Zatreti Karliste* (in v to se ima sklicati 150 tisuč mož reserve in oborožiti 500 tisuč *brambovcev*, da se obleže in posede vse karlistovsko bojišče;) — in prizadevati si, da vnanje vlade republiko priznajo.

Nemčija. *Nemški cesarjevič*, ki ogleduje zdaj zvezno armado po *Bavariji*, ni hotel imeti dvornih kočij, ki mu jih je kralj ponujal. (To pomeni, da v Berlinu vedó, da *bavarski kralj* za prusaštvo ne mara).

Na *Francoskem* ne bo te dni nobenega nemškega vojaka več.

Razne vesti.

— *Letina na Ruskem*. — Na severni strani *herzonskega gubernija* (ob črnem morji) je vročina letos tako pripekala, da so studenci vsahnili. Polje je tako revno, da nekteri še semena ne dobijo. Sena nimajo skoro nič, zato je pa živina nenavadno dober kup. Za 140—150 rubljev (à 1 gl. 62 kr. avstr. velj.) si poprej par volov komaj dobil, zdaj jih imaš po 40—50 na izbiro.

— *Bellunskega potresa nasledki*. — Povedali smo že, da je potres v laškem mestu *Belluno* (ki je znamenito po svojej krasni, v klasičnem slogu sezidani cerkvi in po živahni kupčiji sè svilo (žido), voskom, živino, lesom) naredil veliko strahu, še več pa škode, o kateri danes lahko nekaj več povemo. — Mesto ima 16,477 prebivalcev in 2010 hiš. 23 je popolnoma razdjanih. *Takih*, ki so deloma že podrte, deloma pa tako poškodovane, da jih bodo morali podreti, je 178. Stanovanj, ki se dadó še

toliko popraviti, da bo mogoče v njih stanovati, štejejo 403. Pet cerkva je posutih, 28 pa več ali manj poškodovanih. 177 ljudi nima strehe. Umrlo jih je 8, ranjenih je bilo 28. — Ker se je potres 5. t. m. sopen oglašil, gre verovati, da bo omeneno mesto še kaj trpelo.

— *Mesarsko klanje*. — V *volčanske fare* pricestni vasi, na *Čiginji*, je 31. avgusta ponočnjak, ki je bojda vojak, nekega vdovca, očeta več otrok, v krčmi na obrazu in na rokah tako razmesaril, da je strah. Pravijo, da mu je mož, kteremu je „šeškanje“ očital, pokazal mošnjico denarjev. To je osramotenega srboritega *fantalinskega smrkovca* tako razdražilo, da se je na omeneni način nad njim maščeval. Komisija je ranjenca že ogledala. Radovedni smo, kako se bo s krčmarjem postopalo, ker to se je godilo po polnoči, toraj ob uri, ob kateri bi bili morali beznico že zapreti. — Žalostno je in za nas Slovence kaj sramotno, da moramo skoro dan na dan o taci surovostih poročati. Na mestu, da bi se vaški fantje ob nedeljah pošteno razveseljevali in krvavo zaslužene denarje prav obračali, si močijo nekteri grlo sè smradljivim žganjem, ter doprinašajo v poznih, počitku odločenih urah hudobije, sebi v škodo, občini in narodu pa v nečast.

— *Velika nesreča*. — Iz *Podbrda* nam pišejo: Danes smo imeli hudo nevihto. Že ob 3 zjutro je tako hlo, bliskalo in gromelo, da se je vse treslo. Ob štirih se privleče od juga grd oblak, tema nastane in kmalu potem *trešči dvakrat zaporedoma* v hlev *Elizabete vdove Torkarjeve*. Ubiló je kravo s teletom, enega prešiča in 17 ovac. Zgorelo je vse seno, žito, orodje in marsikaj družega. Škodo cenijo na 2000 gold. *Nesrečna vdova* ima šestero neprekrbljenih otrok.

— *Mladostenci napredujejo*. — Kedor noče tega verovati, naj bere dopis „iz *Doline*“ v št. 207 „*Sl.N.*“ Tako neumno, tako surovo, tako pobalinsko nij menda pisal še noben list na svetu. Keđó pa je oča tega neslišanega dopisa? Po stýlu soditi človek, ki je osem dolgih let po gimnazijskih klopéh blače trgal, človek, ki se omikanim prišteva, človek, ki se je estetike učil. O čem pa piše? O dr. *Tonkličevi mladosti*! Da bi ga pred svetom očrnil, mu očita (čujte!), da je v prvi šoli v zadnji klopi sedel, da je kot student na *Dunaji* okorno govoril i. t. d. Pričakujemo, da bo ta dopisnik še kaj iz dr. T. privatnega življenja na dan spravil. Takrat bomo brali, da se mu je v povelji nekaj človeškega pripetilo, da je kot deček po vaši tekal, da je časih celó padel in vse štiri od sebe pomolil. To bo veselje brati, to bo jux!

O uredništvu „*Sl.N.*“ molčimo, le to opomenemo, da danes uže pozabi, kaj je včeraj reklo. Naj pogleda v „*Sl. Nar.*“ liste, meseca junija, če se motimo, pa naj pomisli, kaj je tačas pisalo o že tolikrat pogretem „*mesu*“.

Poslano.

Iz Renč. (*Konec*) To petrebo sem povdarjal med drugim izrečno v nekem „poslanem“ (41. l. „*S.*“) z podpisom: „*en duhovnik*“, kjer sem obžaloval, da se kat

zuačaj našega naroda kar nič nikoli ne pov-
 larja, marveč skorej popolnoma prezira,
 ter da si želimo lista, ki bi z modro po-
 litiko vsem kat. Slovencem vgaljal, zraven
 pa neprestrašeno naše narodne pravice branil
 itd, in da naše géslo (je ali bi moralo
 biti): „Vse za vero, domovino in (njeno)
 omiko“. To stališče smo vsi mlajši narodni
 duhovniki pa *nota bene!* brez najmanjšega
 vpljiva ali kacega pritiska od zgorej pov-
 darjali ¹⁾. Naš verni narod začčenja sleher-
 no delo zaupaje v božjo pomoč, in zakaj
 ne bi v zaupanju te pomoči na verski pod-
 lagi toliko važni pa tudi težavni posel:
 brambo in dosego narodnih pravic ne oprav-
 ljali? Kdor je kristjan ne le v besedi am-
 pak tudi v dejanju se tega ne bode bal,
 kakor se tudi dejanski narodnjak ne sra-
 muje kedar je treba narodne pravice bran-
 nite in mu jih doseči pomagati. —

Ker niste hoteli mojega in toliko dru-
 gih enakomislečih sveta ob novem letu po-
 slušati, da bi na tej podlagi vsi združeni
 za mili narod delali in ker Vam je bila
 ena oseba nad vsemi, in ker se niste mo-
 gli ali hoteli nad osebnosti povzdigniti, češ,
 da bi z versko podlago onega moža toliko
 kot iz pol. družtva isključili, prišlo je ter
 je moralo priti do pred le odloženega
 razpora, kateri imate zarad Vaše brezakt-
 nosti in preziranja vere le Vi na svoji vesti.
 To je v kratkem razvitje mojega lahko
 umljivega prelaza iz tedanjega na moje se-
 danje stališče, kterega se hočem držati, do-
 kler mi bode le krvca v žilah bila. Kar pa
 čenčate, češ, da sem jaz zdaj „Sočin naj-
 večji nasprotnik in menda eden najizdatnej-
 ših T. priveržencev“, vedite, da Vaših oseb
 jaz kar nič v srcu ne sovražim, ²⁾ marveč
 Vas le pomilujem; sovražnik pa sem le o-
 nega Vašega za narodovo vero in pravost
 pogubljivega razpor delajočega liberal-
 nega načela, ki vero v javnosti po vsem
 odstranjuje in prezira, in jo le še mi-
 lostivo pušče med zidovi v cerkvah, samo-
 stanih ³⁾ in farovžih; in, če sem res eden
 najizdatnejših T. priveržencev, sem ravno le
 zarad tega, (v njegovo notranje ne vidim
 in ga ne morem soditi, kakor vidite in so-
 dite Vi!) ker se je postavil odločno na sta-
 lišče, ki še vedno neprimerno veliki večini
 slov. naroda ugaja; ravno tako bi bil tudi
 g. Caheja in Tropinarja (*Dolenca*) privrže-
 nec, ko bi se le na to nam priljubljeno in
 zelo koristno stališče postavila. Ravno tako
 je tudi bosa ona, da sem jaz kdaj v „S.“
 „mlado kurijo“ naravnost napadal, (poka-
 žite kje!) L. 1871 sem „Soči“ in sicer
 meseca aprila (v 2. l.) o svojem slovovzetju
 iz P. le „eno samo poslano“ poslal, (junija
 ali julija nobenega). V tem sem omenil,
 da mi nekteri gospodje, kakor sem slišal,
 na višem mestu (t. j. na višem mestu nego
 sem jaz) postavljeni — pa ne „mlada ku-
 rija“ — zamerijo, ker se preveč z narodno
 politiko pečam, misleči, da pri tej svoje
 duhovske dolžnosti zanemarjam, česar pa
 nisem nikdar, kakor mi lahko oba čč. gg.

1) To sem še v dveh člankih posebno povdarjal;
 enega mi je vredništvo tako spakredalo, da mu je ravno
 nasprotno misel podtaknilo, drugega pa ni hotelo spre-
 jeti. Glej 2. list „Gl.“ „Bodimo složni v géslu“.

2) Ker mi se borimo le proti in za načela, a ne
 kot vi za in proti osebnostim. Dop.

3) Po veselju, kterega sta „S.“ in „Nar.“, nad
 izgnanjem Jezuitov v Repnjah razodela, soditi tudi re-
 dovnim možem svojo liberalno ljubezen kaže. Pis.

sedanji in prejšnji župnik spričujeta. H
 koncu še enkrat ponavljam, da sem bil,
 odkar se je sprožilo vprašanje, bomo li
 stali tudi nadalje na versko indifferentnem
 ali ne rajše na verskem stališču, vedno za
 poslednje, ker se nisem bil nikoli zavezal,
 da bom vedno z vami v vseh in posebno
 v tako važnem načelnem vprašanju hodil.
 H čemu so potem zbori in debate, ako se
 nima človek po svojem in drugih boljšem
 prepričanju ravnati? V tem vprašanju se
 nisem hotel ravnati po znanem svetnem pre-
 govoru: „Video meliora, proboque, deteriora
 sequor“, (t. j. vidim boljše, pa vender za
 hujšem hodim) marveč: „video meliora, il-
 laque sequor“. (t. j. vidim boljše in za tem
 hodim). To je tedaj kratko pojasnilo, gospa
 „sneha“, katero si želela v svojem posled-
 njem (35.) listu od mene dobiti.

Za naprej pa te vljudno prosim, da
 me odkar se je naše in Sočanov stališče od
 mnogih strani pojasnilo, pri miru pušiš,
 kakor tudi jaz tebe. Ostani mi pri vsem
 tem zdrava, ter le pridno bobnaj naprej,
 ker tako si napravljáš marsiktero veselo
 uro, nam pa, kakor skušnja uči mnogo ko-
 ristiš! Zdravstvuj!

M. Vales.

Iz Gabrije pri Vipavi, * 31. avgusta. —

Ne morem si kaj, da bi na oni dopis, v
 34. l. „Soče“ iz ajdovskega okraja (prav
 za prav iz gradiškega okraja ob desnem
 bregu Soče!) nekaj ne odgovoril, češ da
 sem jaz ravnal ob onem pokopu otroka A.
 P. proti svojim duhovskim dolžnostim. Jaz
 se nisem nikdar branil, — kar mi lahko
 vsi ostali verni moje duhovnije pričajo —
 otroka zakopati, niti mi je starašinstvo ka-
 kor si bodi cerkveni pokop prepovedalo,
 ker kaj tácega mi ne more in ne sme pre-
 povedati. Jaz sem le rekel, da otrok se
 mora (kam bi ga pa nek drugam shranili?)
 po našem katoliškem obredu če tudi z kraj-
 šim zvonjenjem pokopati. Le kar se tiče
 občinskih zadev, t. j. kar zadeva plačo za
 zvonjenje in gomilo otroka, kterega oče
 nima še domovinske pravice v Gabriji, naj
 se ta pogodi, če je mogoče še pred po-
 kopom, sè starašinstvom, ker občina, nè
 cerkev, vzdržuje zvonove in nosi stroške
 mirodvora (pokopališča), pri kojega sedan-
 jem popravljenji in razširjenji ima 250 f.
 stroškov. Zarad tega ima starašinstvo tudi
 oblast po svoji starodavni navadi tirjati
 plačilo za zvonjenje in gomilo posebno od
 domovinske pravice neimajočih, dokler ti po
 neovrzeni starodavni navadi prijemščine ne
 plačajo ali dokler se ne zavežejo, da hočejo
 plačati. Niste li Vi narekovelec onega do-
 pisa g. M. B., kot bivši župan po vsi oj-
 strosti tirjal od slehernega ne le zvonaj-
 nega ampak celo domačega zakonskega para
 prejemščine, katero zdaj prav za prav le Vi
 svojemu zetu A. P. branite plačati; Pa ta
 zadeva ne spada v moj cerkveni delokrog,
 kar bodi le memogredé omenjeno; a da bi
 se bil jaz branil otroka po kat. obredu po-
 kopati, je gola laž. In če je občinsko sta-
 rašinstvo tirjalo za zvonjenje in gomilo 10
 for. kakor je bilo v redni seji od njega
 sklenjeno, to mene ne briga. Šlo je prav
 za prav, (kar je tu tudi občinska ne cer-
 kvena zadeva), bode se li zvonilo otroku

A. P. tako dolge „cuge“ kakor drugim
 mrličem, ako bi se oče umrlega otroka oni
 znesek plačati branil. Pri nas je namreč
 navada, da se 3krat na dan, zjutro, opol-
 dne in zvečer domačemu mrliču zvoni; ker
 se pa je oni oče res slehernega plačila
 branil, se je zato njegovemu otroku manj
 zvonilo, zvonilo se je pa vender. Vse vaše
 obnašanje gg. zet in tast nasproti pravič-
 nemu zahtevanju starašinstva, katero se pa
 ni v cerkvene obrede in moje dolžnosti nič
 vtikalo, (česar bi tudi ne pripustil,) diši
 jako po 2. glavnem grehu, v kterega slut-
 ju vas že davno vsa občina ima.

Drugi pot pa prosim zeta in očeta,
 ali ker ta znata le narekovati ne pa pisati
 čast. g. sina, J. B. v Gr., ne nosite več
 tako debelih laži v „Sočo“, ali celo v ško-
 fijo, ker vaše skopo obnašanje je vso ob-
 čino razdražilo, nič manj je pa tudi mene
 žalilo, ker ste me hotli z zavijanjem „fakt“
 z našim za občinske pravice vnetim stara-
 šinstvom vred pred javnostjo osramotiti.
 Kar se pa onega zabavljanja tiče, da „jaz
 jem občinski kruh, in vince pijem“, vedite
 da je tudi služim in zaslužim, kakor sle-
 herni drugi v službi se nahajajoči duho-
 ven. Vas gospodine, ki ste oni dopis po
 narekovanji vašega sicer bogatega pa ma-
 loradodarnega očeta, ne v ajd. okraji, am-
 pak, ko že pred omeneno, zvunej tistega,
 skovali, pa opozorujem na stari narodni
 pregovor: Nehvaležnost je plačilo svetà,
 kako in zakaj, že sami veste! Toliko v po-
 jasnilo, da ne bodo čitatelji onih, po „Soči“
 podanih debelih laži verovali.

S poštovanjem

ANDREJ MIHELJ l./r.
 vikar.

V št. 207. „Slovenskega Naroda“ se
 nahaja dopis: iz *Doline* *) (o goriškem
 kandidatu dr. Tonkliju), kterega surovost
 in perfidnost presega vse meje dostojnosti
 in ki ne najde para v časništvu celega sve-
 ta. Ker bi se preveč vmazal, ko bi se ho-
 tel v odgovarjanje takim nesramnim dopis-
 nikom spuščati, izrekam tukaj le toliko, da
 se ne vsilujem in ne „narivam“ narodu,
 da me pošlje v državni zbor na Dunaj, am-
 pak da prepuščam vse *prosti volji* goriških
volilcev, naj si izberejo *takega* poslanca,
kakoršnega su želijo. Ob enem izrekam za
 lažnjive in perfidne vse meni v tem dopi-
 su podtaknene, mojo čast in moje poštenje
 kaleče čine in besede.

V Gorici, 10. septembra 1873.

Dr. Tonkli.

*) Ktera „Dolina“ mora to biti, kaže marsikak
 passus v dopisu. Izmišljeni kraj znači že tudi ves dopis.
 Pis.

Oznanilnik.

Naznanja se slavnemu občinstvu, da
 vsled odloka c. k. namestništva v Trstu
 12. avgusta 1873 št. 8607/III je *semenj* v
Nabrežini na dan 18. septembra t. l. (kva-
 terni četrtek) preložen. —

Županstvo Nabrežini, 1. sept 1873.